

Attityder till felaktiga utbetalningar och bidragsbrott

Allmänhetens inställning till felaktiga utbetalningar
och bidragsbrott inom socialförsäkringen

Diarienummer: FK 2023/013955
Ansvarig chef: Rosa Fiorito
Avdelningen för ledningsstöd och analys
Upplysningar: Analytiker Markus Olofsson Lindroos
010-113 13 09
markus.olofsson.lindroos@forsakringskassan.se

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning	4
Metod.....	5
Resultat	7
Förtroende för Försäkringskassan och tillit till människor i allmänhet.....	7
Attityder till felaktiga utbetalningar.....	10
Attityder till bidragsbrott.....	13
Inställning till Försäkringskassans kontrollverksamhet	20
Diskussion	24
Appendix	27
Bakgrundsinformation om respondenterna	27
Enkätfrågorna i 2022 års undersökning	29

Sammanfattning

Försäkringskassan har genomfört en enkätundersökning om attityder till felaktiga utbetalningar och bidragsbrott under 2022. Enkäten innehåller också frågor som berör allmänhetens förtroende för Försäkringskassan och deras uppfattning av kontrollverksamheten. Flera av enkätfrågorna återkommer från tidigare års undersökningar (2013 och 2017), vilket möjliggör jämförelser över tid. Denna rapport publiceras under hösten 2023, men eftersom allmänhetens attityder förändras långsamt borde resultaten i stort stämma överens med de rådande attityderna.

Resultaten från undersökningen visar att allmänheten tror att bidragsbrott är vanligt. Jämfört med 2013 och 2017 är det dessutom en något större andel som tror det.

De specifika bidragsbrott som omnämns i undersökningen bedöms vara allvarliga, men allvarlighetsgraden varierar. Mest allvarligt bedöms att uppge medicinska besvär som man inte har för att få ersättning från sjukförsäkringen, och minst allvarligt bedöms att inte kontakta myndigheten när man har fått för mycket ersättning utbetald. Äldre bedömer bidragsbrott som allvarligare än vad yngre gör.

En majoritet tror att påföljden efter att ha blivit påkommen med bidragsbrott är polisanmälan, och nästan alla tror att man måste betala tillbaka pengarna. Mer generellt både tror och tycker en överhängande majoritet att felaktiga utbetalningar alltid måste betalas tillbaka. Dock är det endast en femtedel som ovillkorligen skulle förmedla misstankar om att en granne begår bidragsbrott inom sjukpenning, medan ytterligare en femtedel tycker att grannens livssituation avgör om de skulle förmedla misstankarna eller inte.

Förtroendet för Försäkringskassan är varken stort eller litet, och är oförändrat jämfört med undersökningen 2017. Den viktigaste faktorn som ger förtroende för Försäkringskassan är att besluten blir enhetliga, det vill säga att det blir samma beslut oavsett handläggare. Det är mindre viktigt att handläggningen är snabb och att myndighetens administrationskostnad är låg. Respondenterna tycker också att det är viktigt att Försäkringskassan upptäcker och motverkar bidragsbrott.

Försäkringskassans kontrollverksamhet uppfattas inte som effektiv, och dessutom uppfattas den som mindre effektiv än i undersökningarna 2013 och 2017. En större andel tycker dessutom att kontrollerna bör utökas jämfört med 2013. En majoritet tycker att kontrollerna bör öka.

Resultaten kan sättas i relation till det faktum att Försäkringskassans kontrollverksamhet har utökats under de senaste åren, vilket har lett till fler upptäckta felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. Det gör i sin tur att bidragsbrott får ett större medialt utrymme, vilken kan leda till uppfattningen att bidragsbrott är mer vanligt än tidigare och att Försäkringskassans kontrollverksamhet är mindre effektiv.

Inledning

I denna rapport redovisas resultaten från en enkätundersökning som Försäkringskassan genomförde under 2022. Undersökningen är tänkt att ge en uppdaterad bild av allmänhetens attityder till felaktiga utbetalningar och bidragsbrott inom Försäkringskassans förmåner, deras uppfattning om kontrollverksamheten samt deras förtroende för myndigheten i stort.

När det gäller förtroendet för Försäkringskassan är det inte bara av intresse att veta hur stort det är, utan också vilka faktorer som påverkar förtroendet. Därför lät en av enkätfrågorna respondenterna rangordna några föreslagna faktorer efter hur mycket de påverkar deras förtroende.

Inom området felaktiga utbetalningar är det av intresse att veta vad respondenterna *tror händer* respektive *tycker borde hända* om man får en felaktig utbetalning. Flera enkätfrågor berörde också bidragsbrott mer specifikt: Skulle respondenterna förmedla misstankar om bidragsbrott till Försäkringskassan, och vad tror de att påföljden är efter att ha blivit påkommen med bidragsbrott? Hur allvarliga är olika situationer som utgör bidragsbrott? Den senare frågeställningen formulerades annorlunda för olika respondenter, där hälften av respondenterna fick bedöma allvarlighetsgraden i situationer benämnda som bidragsbrott medan den andra hälften fick bedöma allvarlighetsgraden i situationer benämnda som *handlingar*. Utöver benämningarna var situationerna identiska. Syftet var att undersöka om bidragsbrott uppfattas som mer allvarligt om det benämns som just bidragsbrott.

På området Försäkringskassans kontrollverksamhet innehöll enkäten ett par frågor om huruvida respondenterna tycker att kontrollverksamheten är effektiv eller inte, och i vilken utsträckning den bör minska eller öka.

Det är också av intresse att veta om allmänhetens attityder inom dessa områden har förändrats över tid. Försäkringskassan undersökte samma teman 2013 och 2017¹, och flera av enkätfrågorna från de åren fanns med i enkätundersökningen 2022 för att möjliggöra jämförelser.

Denna rapport ger en sammanfattande redogörelse av resultaten från enkätundersökningen. I nästa avsnitt redogörs för undersökningens metod, hur resultaten redovisas, och vilka statistiska test som utförs. I andra kapitlet redovisas själva resultaten.

---

¹ Resultaten från enkätundersökningen 2013 redovisas i *Socialförsäkringsrapport 2014:5 (Försäkringskassan)*. Resultat från enkätundersökningen 2017 har inte publicerats.

Metod

Enkäten bestod av 16 frågor². Insamlingen av enkätdata genomfördes av Kantar Sifo i januari 2022 och frågorna ställdes genom deras webbpanel. Totalt 1 001 respondenter svarade. Utöver enkätsvaren har Kantar Sifo också tillhandahållit demografiska variabler såsom kön, ålder samt personlig inkomst och hushållsinkomst³.

De flesta resultat är viktade utifrån demografi, men relationen mellan respondenternas svar i olika frågor studeras i regel inte

I huvudsak redovisas en rent deskriptiv redogörelse av respondenternas svar inom de enskilda frågorna. Det innebär att relationen mellan respondenternas svar i olika frågor inte studeras, men utifrån det övergripande syftet med undersökningen är vissa frågor bara intressanta i relation till andra frågor. Det är de demografiska frågorna om respondenternas utbildningsnivå och huvudsakliga sysselsättning, samt de två frågorna om vilka av Försäkringskassans ersättningar som respondenterna eller deras anhöriga har fått de senaste tre åren. Respondenternas svar på dessa frågor redovisas summariskt i appendixet.

Resultaten har viktats utifrån kön, bosättningsregion och ålder för att bättre representera allmänheten. Dock används ändå *respondenterna* snarare än *allmänheten* i texten. I vissa fall har viktningen inte använts. Detta innefattar de fåtal statistiska test som har gjorts (se nedan). I övriga fall framgår det av texten när viktningen inte har använts. Viktningen har endast en liten påverkan på de aggregerade resultat som redovisas.

Respondenternas viktade svar redovisas i en tabell när ingen jämförelse görs, respektive i en figur när en jämförelse görs. Många enkätfrågor har svarsalternativ på en skala⁴. I tabellerna och figurerna redovisas oftast alla skalsteg, medan den tillhörande texten endast redovisar den summerade andelen som har svarat antingen under eller över mittenalternativet. Om svarsalternativen till exempel är på en skala mellan 1 och 7, så kommenterar texten andelen som har svarat antingen mellan 1 och 3, eller mellan 5 och 7. Det beror på att 4 är mittenalternativet. Fotnoterna specificerar dock vilka svarsalternativ de summerade andelarna avser i varje fråga. Det görs ingen liknande sammanfogning av svarsalternativ för de enkätfrågor vars svarsalternativ inte är på en skala.

Statistiska tester för ett antal frågor som jämförs med 2013 och 2017 samt en experimentell fråga

Ett fåtal statistiska test har gjorts. Ett antal frågor har samma formulering som i attitydundersökningarna 2013 eller 2017. I dessa fall har *t*-test använts

---

² Frågorna finns listade i appendixet.

³ De demografiska variablerna redovisas summariskt i appendixet.

⁴ Skalorna kan vara både numeriska (t.ex. 1–7) och icke-numeriska, men där svarsalternativen har en tydlig ordning (se t.ex. avsnittet *År 2022 tycker något fler att kontrollerna bör öka jämfört med 2013*).

för att se om medelvärdet av respondenternas svar skiljer sig i attitydundersökningen 2022 jämfört med 2013 eller 2017.

En fråga som berör respondenternas attityder till bidragsbrott har ställts med fyra olika formuleringar till en fjärdedel av respondenterna vardera i undersökningen 2022. I detta fall har *t*-test använts för att se om medelvärdet av respondenternas svar påverkas av frågeformuleringen.

Utfallen från de statistiska testen redovisas genom *p*-värden avrundade till två decimaler. Texten kommenterar vilken grupp som uppvisar ett högre medelvärde än den andra, men skillnaden mellan medelvärdena anges inte explicit när det inte förekommer någon signifikant skillnad. Vid signifikanta skillnader redovisas också Cohens *d*, som är ett mått på effektstorleken och motsvarar skillnaden mellan de två gruppernas medelvärde relativt deras poolade standardavvikelse. Medelvärden, skillnader i medelvärden och Cohens *d* avrundas till en decimal.

Signifikans anses förekomma om *p*-värdet är mindre än 0,05, vilket ger en konfidensnivå om 95 procent.

Resultat

I detta kapitel presenteras resultaten från enkätundersökningen 2022. Frågorna presenteras i fyra kategorier som representerar frågornas huvudsakliga beröringsområde⁵.

Förtroende för Försäkringskassan och tillit till människor i allmänhet

Enkäten innehöll tre frågor som berörde förtroendet för Försäkringskassan och tillit till människor i allmänhet:

- Enligt din mening, i vilken utsträckning går det att lita på människor i allmänhet?
- Hur stort förtroende har du för Försäkringskassan?
- Rangordna följande alternativ mellan 1 och 4 efter hur viktiga du tycker att de är för att du ska känna förtroende för Försäkringskassan.

En majoritet tycker att man kan lita på människor i allmänhet

Drygt hälften av respondenterna (54 %) tycker att man kan lita på människor i allmänhet, och en mindre andel (14 %) tycker att man inte kan göra det⁶. En bråkdel av respondenterna (0,4 %) har ingen uppfattning om denna fråga, vilket är den minsta andel utan uppfattning bland alla frågor i enkäten. Svaren redovisas i Tabell 1.

Tabell 1 Enligt din mening, i vilken utsträckning går det att lita på människor i allmänhet?

Svarsalternativ	Svarsalternativ					Vet ej
	1	2	3	4	5	
Andel (%)	3,2	10,8	31,6	41,3	12,8	0,4

*Svarsalternativen är på en skala från 1 till 5 där 1 motsvarar "Det går inte att lita på folk i allmänhet" och 5 motsvarar "Det går att lita på folk i allmänhet".

I stort oförändrat förtroende för Försäkringskassan sedan 2017

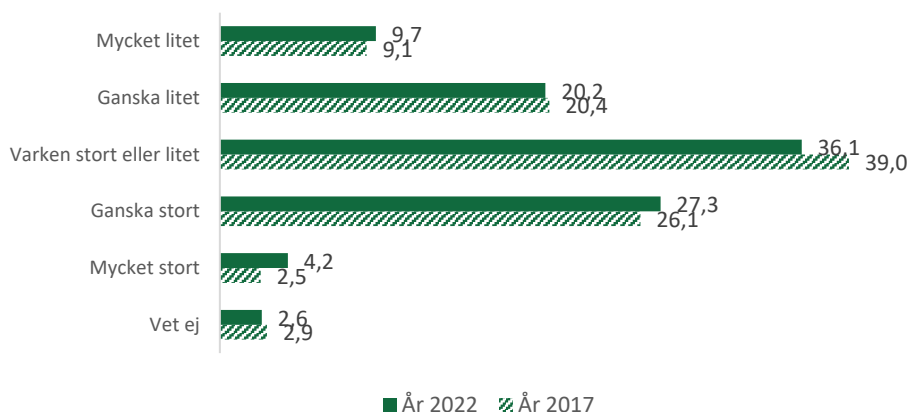
Andelen respondenter som har svarat att de har litet förtroende för Försäkringskassan (30 %) är ungefär lika stor som andelen som har svarat att de har stort förtroende (32 %). En något större andel har svarat att de

⁵ Indelningen av enkätfrågor i olika kategorier är bara för att underlätta presentationen av resultaten. I enkäten fanns ingen kategorisering av frågorna.

⁶ Att lita på människor i allmänhet motsvarar svarsalternativ 4 och 5 på en femgradig skala, där 1 motsvarar "Det går inte att lita på folk i allmänhet" och 5 motsvarar "Det går att lita på folk i allmänhet". Att inte lita på människor i allmänhet motsvarar svarsalternativ 1 och 2.

varken har stort eller litet förtroende för Försäkringskassan (36 %). Skillnaderna gentemot enkätundersökningen 2017 är små⁷. Resultaten illustreras i Figur 1.

Figur 1 Hur stort förtroende har du för Försäkringskassan? Jämförelse mellan enkätundersökningarna 2022 och 2017.

Enhetligheten i besluten påverkar förtroendet mest

Respondenterna fick också rangordna faktorer efter hur viktiga de är för att få respondenterna att känna förtroende för Försäkringskassan. Det fanns fyra faktorer att välja mellan. Faktorerna och andelen respondenter som angett dem som första, andra, tredje samt fjärde viktigast redovisas i Tabell 2. En majoritet av respondenterna (62 %) angav att ”besluten blir desamma, oavsett vilken handläggare som handlägger ärendet” som den viktigaste faktorn. Den näst viktigaste faktorn var att ”Försäkringskassan hittar och motverkar fusk med bidrag och ersättningar”; En femtedel (20 %) av respondenterna valde denna faktor som förstaalternativ, och en knapp tredjedel (30 %) valde den som andraalternativ. Nästan lika många (29 %) valde att ”handläggningen är snabb” som andraalternativ, men endast en dryg tiondel (11 %) valde denna faktor som förstaalternativ. Den minst viktiga faktorn enligt respondenterna är att ”Försäkringskassan administrerar till en så låg kostnad som möjligt”.

⁷ Ett *t*-test för skillnaden i medelvärdena ger ett *p*-värde på 0,33, vilket inte är en signifikant skillnad.

Tabell 2 Rangordna följande alternativ efter hur viktiga du tycker att de är för att du ska känna förtroende för Försäkringskassan.

Svarsalternativ	Rangordning* (% per alternativ)			
	Första	Andra	Tredje	Fjärde
Besluten blir desamma, oavsett vilken handläggare som handlägger ärendet	61,6	19,5	7,7	2,7
Handläggningen är snabb	10,7	29,3	28,9	15,1
Försäkringskassan administrerar till en så låg kostnad för skattebetalarna som möjligt	3,7	10,5	22,0	41,1
Försäkringskassan hittar och motverkar fusk med bidrag och ersättningar	20,5	30,4	24,8	12,6
Vet ej / ej besvarat	3,6	10,3	16,6	28,5

* Alternativet som är rangordnat först motsvarar det som är mest viktigt, och det som är sist motsvarar det som är minst viktigt.

Respondenternas svar på denna enkätfråga kan jämföras med liknande frågor i enkätundersökningarna 2013 och 2017. Detta redovisas i Tabell 3. Det går dock inte att uttala sig om huruvida någon förändring skett eftersom frågorna dels har olika formuleringar, dels har olika svarsalternativ. I undersökningen 2013 ombads respondenterna att rangordna fem svarsalternativ i stället för fyra. I undersökningen 2017 ombads respondenterna att välja upp till tre faktorer som fick dem att känna förtroende för Försäkringskassan utifrån åtta möjliga svarsalternativ.

Det går att göra några konstateranden, trots att det är svårt att göra direkta jämförelser mellan andelen respondenter som har angett en viss faktor som viktigast (eller en av de tre viktigaste) i de olika undersökningarna. I alla undersökningar har störst andel av respondenterna valt faktorn ”Besluten blir desamma, oavsett vilken handläggare som handlägger ärendet” som förstaalternativ eller som en av de tre viktigaste faktorerna. Dessutom har minst andel valt faktorn ”Försäkringskassan administrerar till en så låg kostnad för skattebetalarna som möjligt” både 2022 och 2017. Att ”Försäkringskassan hittar och motverkar fusk med bidrag och ersättningar” bedömdes också som viktigt i undersökningen 2017, men denna faktor hamnar på tredje plats bland de tre viktigaste faktorerna. Dock fanns också ”Försäkringskassan upptäcker och återkräver felaktiga utbetalningar” bland svarsalternativen i undersökningen 2017. Andelen respondenter som har valt antingen denna faktor eller den om att motverka fusk med bidrag, eller både och, var 55 procent. Det innebär att summan av dessa faktorer hamnar på andra plats bland de tre viktigaste faktorerna.

Det kan också nämnas att 2022 års undersökning inte innefattade två faktorer som i tidigare undersökningar har värderats som viktiga för att känna förtroende för Försäkringskassan. Dessa är ”Försäkringskassan har god kunskap om de ersättningar och bidrag som de handlägger” och att ”Försäkringskassan följer de lagar och regler som gäller”⁸.

⁸ I enkätundersökningen 2013 var det exakta svarsalternativet ”Att lagar och regler följs”, utan att det skrivs ut att det är Försäkringskassan som ska följa lagar och regler.

Tabell 3 Jämförelse av vilka faktorer som får respondenterna att känna förtroende för Försäkringskassan i tre olika enkätundersökningar.

Svarsalternativ	Andel rangordnat först eller andel valt*		
	2022	2017*	2013
Besluten blir desamma, oavsett vilken handläggare som handlägger ärendet	61,6	64,2	46,3
Handläggningen är snabb	10,7	31,1	7,0
Försäkringskassan administrerar till en så låg kostnad för skattebetalarna som möjligt	3,7	12,5	-
Försäkringskassan hittar och motverkar fusk med bidrag och ersättningar	20,5	37,9	-
Försäkringskassan ger ett gott bemötande	-	31,6	7,6
Försäkringskassan har god kunskap om de ersättningar och bidrag som de handlägger	-	47,1	15,6
Försäkringskassan följer de lagar och regler som gäller	-	41,8	23,5
Försäkringskassan upptäcker och återkräver felaktiga utbetalningar	-	17,42	-
Vet ej / ej besvarat	3,6	-	-

* För enkätundersökningarna 2013 och 2022 redovisas andelen av respondenterna som har rangordnat respektive svarsalternativ först, men för enkätundersökningen 2017 redovisas andelen som valt respektive alternativ över huvud taget. Det beror på att undersökningen 2017 bad respondenterna att välja upp till tre alternativ utan rangordning. Andelarna i kolumnen för enkätundersökningen 2017 summerar alltså inte till 100 procent.

Attityder till felaktiga utbetalningar

Enkäten innehöll två frågor om attityder till felaktiga utbetalningar:

- Vad tror du händer om man får en felaktig utbetalning från Försäkringskassan?
- Vad tycker du borde hända om man får en felaktig utbetalning från Försäkringskassan?

För de respondenter som angav att de antingen tror eller tycker att det finns situationer där man får behålla pengarna ställdes också en följdfråga:

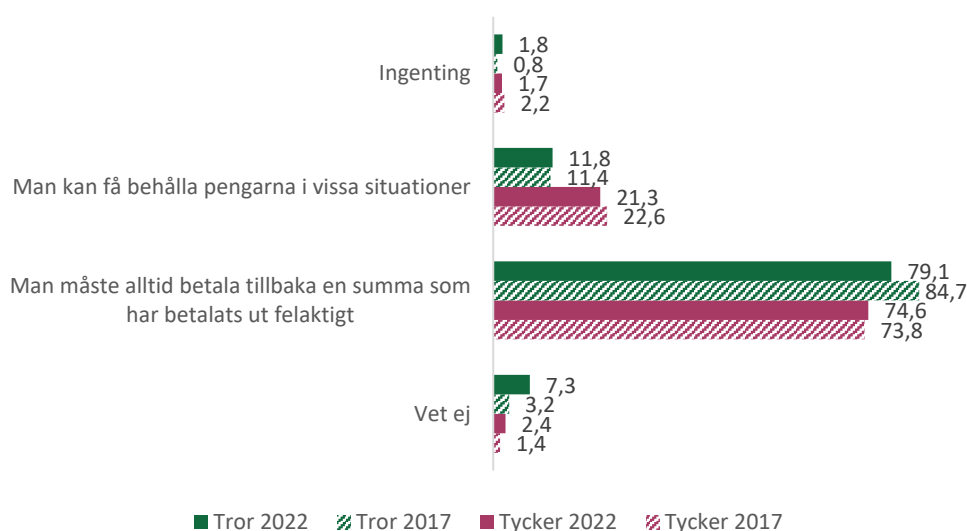
- I vilka situationer tror du att man kan få behålla pengarna?
- I vilka situationer tycker du att man kan få behålla pengarna?

Majoriteten tror och tycker att man alltid måste betala tillbaka en felaktig utbetalning

Närmare fyra femtedelar (79 %) av respondenterna tror att man alltid måste betala tillbaka en felaktig utbetalning. En nästan lika stor andel (75 %) tycker att så borde vara fallet. En dryg tiondel (12 %) av respondenterna tror att det finns situationer där man kan få behålla pengarna. Nästan dubbelt så många (21 %) tycker att det borde finnas sådana situationer. En bråkdel (2 %) av respondenterna tror att ingenting händer, eller tycker att ingenting borde hända. Att ingenting händer kan dock tolkas som att man får behålla pengarna.

Respondenternas svar i enkätundersökningen 2017 liknar dem i enkätundersökningen 2022. Den största skillnaden är att fler hade en uppfattning i frågan 2017. I enkätundersökningen 2022 hade 7 procent ingen uppfattning om vad de tror händer om man får en felaktig utbetalning, jämfört med 3 procent 2017. För vad de tycker borde hända finns också en skillnad i andelen som inte har någon uppfattning, men det är endast en bråkdel som svarade ”Vet ej” i detta fall: en dryg procent 2017 och drygt två procent 2022. Resultaten illustreras i Figur 2.

Figur 2 Vad tror du händer (tycker du borde hända) om man får en felaktig utbetalning från Försäkringskassan? (Andel, %) Jämförelse av respondenternas svar mellan vad de tror händer respektive tycker borde hända enligt enkätundersökningarna 2017 och 2022.

En andel av respondenterna tror eller tycker att det finns situationer där man får behålla pengarna

De respondenter som svarade att de tror att det finns situationer där man kan få behålla en felaktig utbetalning fick också välja vilka situationer de trodde att detta kunde vara. Detsamma gäller för de respondenter som svarade att de tycker att det borde finnas situationer där man kan få behålla felaktiga utbetalningar. Respondenterna fick välja mellan fem olika förvalda situationer, samt i förekommande fall ge förslag på andra situationer. Respondenternas förslag på andra situationer redovisas dock inte här. Resultaten illustreras i Figur 3. Notera att respondenterna kunde välja flera alternativ, vilket innebär att procentandelarna inte summerar till 100.

De flesta både tror och tycker att den felaktiga utbetalningen kan behållas om det vore orimligt att man själv skulle ha upptäckt felet (72 % respektive 78 %). Närmare två tredjedelar (65 %) tycker dessutom att man borde få behålla den felaktiga utbetalningen om Försäkringskassan orsakat felet. Dock är det endast drygt två femtedelar (43 %) som tror att det är så. Det är också färre (17 %) som tror att man får behålla pengarna om det föreligger särskilda skäl, jämfört med hur många som tycker att man borde få behålla

pengarna (26 %). Skillnaderna mellan respondenternas svar i enkätundersökningen 2017 är större i denna fråga än i frågan i föregående avsnitt om vad man tror händer om man får en felaktig utbetalning. Man kan dock ha i åtanke att färre respondenter svarade på denna fråga jämfört med föregående, eftersom den endast var aktuell om man i föregående fråga svarat att det finns situationer där man kan få behålla pengarna.

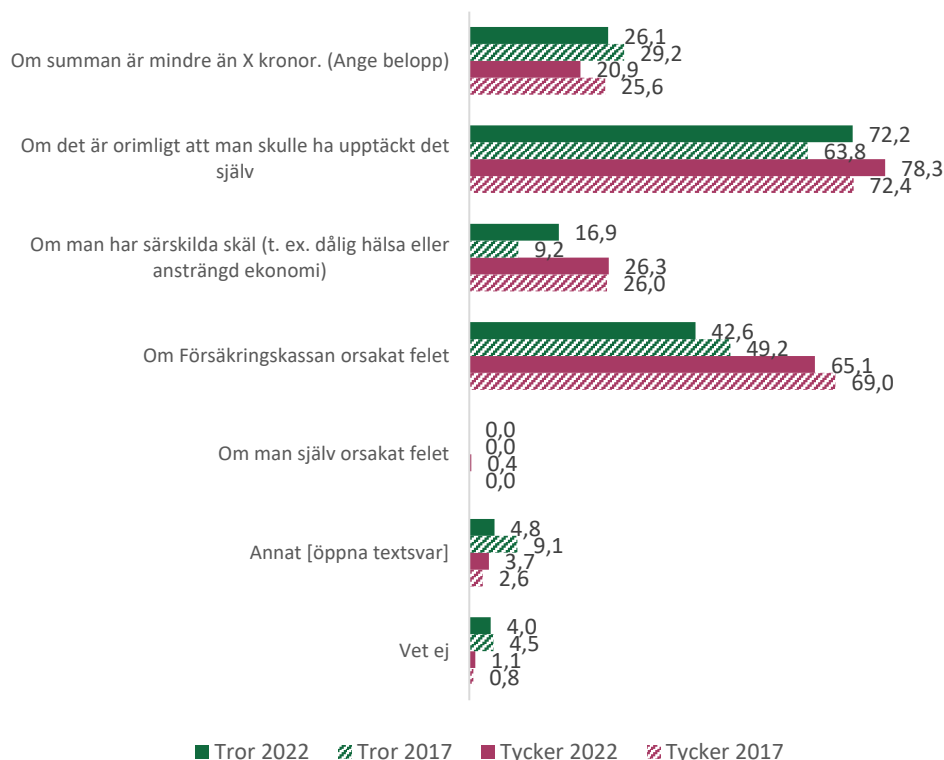
En dryg fjärdedel (26 %) av respondenterna tror att man får behålla pengarna om summan är mindre än ett visst belopp. Respondenterna fick också ange detta belopp i förekommande fall. Deras angivna belopp varierar mellan 100 och 5 000 kronor, med ett medelvärde på 1 334 kronor⁹. Något fler (29 %) trodde att en sådan beloppsgräns fanns i enkätundersökningen 2017, med angivna belopp på mellan 100 och 10 000 kronor, med ett medelvärde på 2 212 kronor⁹.

En dryg femtedel (21 %) av respondenterna tycker att man borde få behålla pengarna om summan är mindre än ett visst belopp. Deras angivna belopp varierar mellan 100 och 40 000 kronor, med ett medelvärde på 2 563 kronor⁹. Det är dock endast en respondent som har svarat 40 000 kronor, och det näst högsta värdet är 10 000 kronor. Tas extremobservationen bort blir medelvärdet 1 766 kronor⁹. År 2017 tyckte något fler (26 %) att en sådan beloppsgräns borde finnas. De angav belopp mellan 100 och 10 000 kronor, med ett medelvärde på 2 405 kronor⁹. I medelvärde angav alltså respondenterna högre beloppsgränser som de tyckte borde finnas än vad de trodde fanns, i båda undersökningarna.

---

⁹ Medelvärdena i detta avsnitt är oviktade.

Figur 3 I vilka situationer tror du (tycker du) att man får (borde få) behålla pengarna? (Andel, %) Jämförelse av respondenternas svar mellan i vilka situationer de tror att man får behålla pengarna respektive tycker att man borde få behålla pengarna enligt enkätundersökningarna 2017 och 2022. Flera svarsalternativ är möjliga, vilket innebär att andelarna inte summerar till 100 procent.

Attityder till bidragsbrott

Bland enkätfrågorna fanns fyra frågor som huvudsakligen berörde respondenternas attityder till bidragsbrott¹⁰:

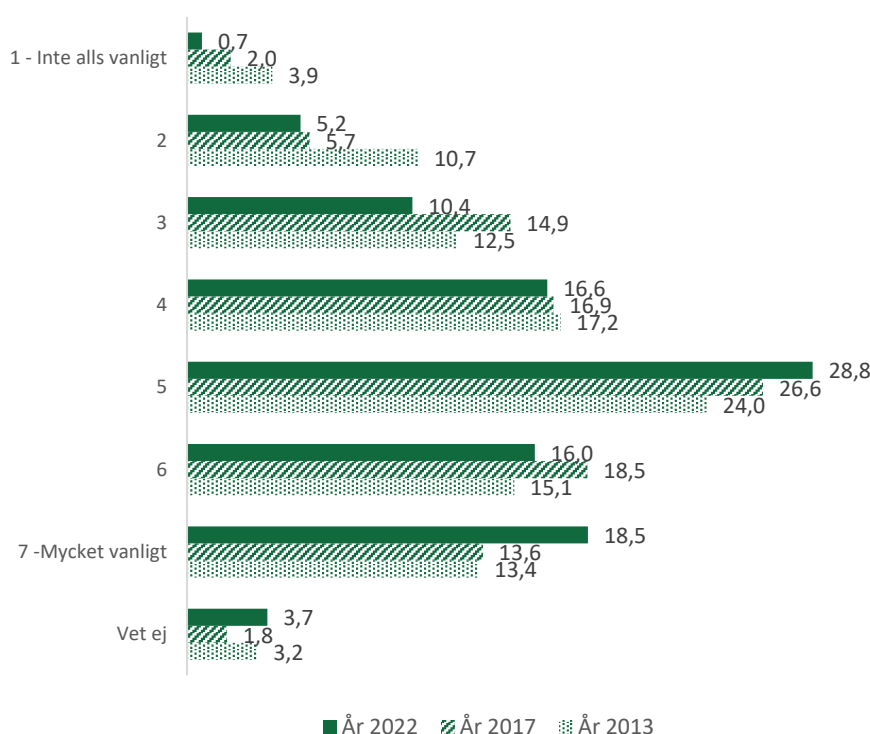
- Hur vanligt tror du att det är att medvetet ta emot ersättning eller bidrag som man egentligen inte har rätt till?
- Du misstänker att en granne tar ut sjukpenning på felaktiga grunder. Förmedlar du dina misstankar till Försäkringskassan?
- Vad tror du händer om man blir påkommen med att ha fuskat med ersättningar eller bidrag från Försäkringskassan?
- Hur allvarliga tycker du att följande bidragsbrott [alternativt handlingar] är?

¹⁰ I vissa frågeformuleringar användes *bidragsfusk* i original, eftersom det är en vanlig benämning.

Något fler än tidigare tror att bidragsbrott är vanligt

Nästan två tredjedelar av respondenterna (63 %) tror att bidragsbrott är vanligt, medan endast en liten andel (16 %) tror att det inte är det¹¹. Andelen som tror att bidragsbrott är vanligt är större än i undersökningarna 2013 (52 %) och 2017 (59 %). Samtidigt tror en mindre andel än tidigare att det inte är vanligt (27 % 2013 respektive 23 % 2017)¹². Svaren redovisas i Figur 4.

Figur 4 Hur vanligt tror du att det är med bidragsfusk, dvs. att man medvetet tar emot ersättning eller bidrag som man egentligen inte har rätt till? Jämförelse mellan enkätundersökningen 2022 och undersökningarna 2013 och 2017.

En tredjedel skulle inte förmedla misstankar om bidragsbrott

Endast en femtedel av respondenterna (21 %) svarar att de skulle förmedla sina misstankar om en grannes bidragsbrott. Ytterligare nästan en femtedel (18 %) skulle göra det i vissa situationer, beroende på grannens ekonomi och övriga livssituation. Det går dock inte att specificera hur dessa situationer ser ut, eftersom enkätfrågan inte är ställd på ett sätt som belyser det. Se även Tabell 4, som utöver resultaten också redovisar

¹¹ Att tro att bidragsbrott är vanligt motsvarar svarsalternativ 5–7 på en sjugradig skala där 1 motsvarar ”inte alls vanligt” och 7 motsvarar ”mycket vanligt”. Att tro att det inte är vanligt motsvarar svarsalternativ 1–3.

¹² Respondenternas medeltal i undersökningen 2022 är 4,9, vilket är en ökning med 0,2 jämfört med 2017 och 0,5 jämfört med 2013. Skillnaderna är statistiskt säkerställda med *p*-värden nära noll (avrundat till två decimaler är *p*-värdena lika med noll.), men effektstorleken är ganska liten eftersom Cohens *d* är 0,3 (2013) respektive 0,1 (2017).

frågeformuleringen och svarsalternativen. En tredjedel av respondenterna (32 %) svarar att de inte skulle förmedla sina misstankar. I denna fråga har en relativt stor andel av respondenterna dock ingen uppfattning: En knapp tredjedel av respondenterna (29 %) har angett ”Vet ej” som svar.

Tabell 4 Du misstänker att en granne tar ut sjukpenning på felaktiga grunder. Förmedlar du dina misstankar till Försäkringskassan?

Andel (%)	Svarsalternativ			
	Ja	Nej	Det beror på*	Vet ej
	20,7	32,3	17,8	29,2

* Det exakta svarsalternativet lyder ”Det beror på min grannes ekonomi och/eller övriga livssituation”.

Två tredjedelar tror att man alltid blir polisanmäld vid bidragsbrott. Nästan alla respondenter (93 %) tror att påföljden av att ha blivit påkommen med bidragsbrott är att man måste betala tillbaka pengarna, och endast en bråkdel (2 %) tror att ingenting händer. En majoritet av respondenterna (59 %) tror dessutom att man blir polisanmäld. Svaren redovisas i Tabell 5.

Tabell 5 Vad tror du händer om man blir påkommen med att ha fuskat med ersättningar eller bidrag från Försäkringskassan?

Andel (%)	Svarsalternativ			
	Ingenting	Återbetalning*	Polisanmälan**	Vet ej
	2,2	33,4	59,4	5,1

* Det exakta svarsalternativet lyder ”Man får betala tillbaka pengarna”.

** Det exakta svarsalternativet lyder ”Man får betala tillbaka pengarna och polisanmäls”.

Bidragsbrott anses som olika allvarliga beroende på situationen

När respondenterna skulle bedöma allvarlighetsgraden hos bidragsbrott benämndes bidragsbrotten som handlingar för hälften av respondenterna, och för den andra hälften användes benämningen bidragsbrott. Som sammanfattande ord för både handlingar och bidragsbrott används ordet *situationer* i det här avsnittet. Respondenterna fick bedöma allvarlighetsgraden hos nio situationer. För två av situationerna delades respondenterna upp i två lika stora grupper, där varje grupp fick ta ställning till en av de två situationerna. Varje respondent fick alltså ta ställning till åtta olika situationer.

Genomgående har de respondenter som fått frågan med benämningen handlingar bedömt situationerna som mer allvarliga än de respondenter som fått frågan med benämningen bidragsbrott. Det är anmärkningsvärt eftersom bidragsbrott har en mer negativ innebörd, medan ordet handling är neutralt. Dock visar *t*-tester att skillnaderna är icke-signifikanta.

Två av situationerna bedömdes bara av hälften av respondenterna vardera. Det var ”uppge medicinska besvär som man inte har för att få ersättning från sjukförsäkringen” och ”överdriva medicinska besvär för att få ersättning från sjukförsäkringen”. Situationerna är snarlika på så sätt att den som

situationen gäller uppger oriktiga uppgifter, men med skillnaden att personen i den ena situationen helt fabricerar besvär och i den andra överdriver besvär som ändå finns. Respondenterna bedömer det som mer allvarligt att fabricera medicinska besvär än att överdriva dem, oavsett om frågan benämner situationen som bidragsbrott eller som handling¹³.

I Figur 5 redovisas hur allvarliga respondenterna bedömer de nio olika situationerna från minst allvarligt till mest allvarligt. Svartalternativen, som ursprungligen är på en sjugradig skala, har sammanfogats till tre nivåer där extremnivåerna motsvarar två gradsteg och mittennivån motsvarar tre gradsteg. Samtliga situationer bedöms som allvarliga eller mycket allvarliga av en majoritet av respondenterna (62–95 %), medan en bråkdel bedömer situationerna som inte allvarliga eller mindre allvarliga (0–4 %). Alla situationer bedöms alltså som allvarliga i någon mån, men vissa situationer bedöms som mer allvarliga än andra.

Det mest anmärkningsvärda är att situationen ”Inte anmäla ändrade förhållanden ...” bedöms som näst minst allvarlig. De exempel på ändrade förhållanden som anges i situationsbeskrivningen är ändrad inkomst, flytt eller förändring i hälsotillstånd, vilket liknar andra situationer som bedöms mer allvarligt. Till exempel bedöms det som tredje mest allvarligt att ”uppge felaktig inkomst”, medan att ”inte meddela att man bor ihop med någon” bedöms som fjärde minst allvarligt. Att ”överdriva medicinska besvär” placerar sig i mitten i allvarlighetsgrad, och att ”uppge medicinska besvär man inte har” bedöms som mest allvarligt.

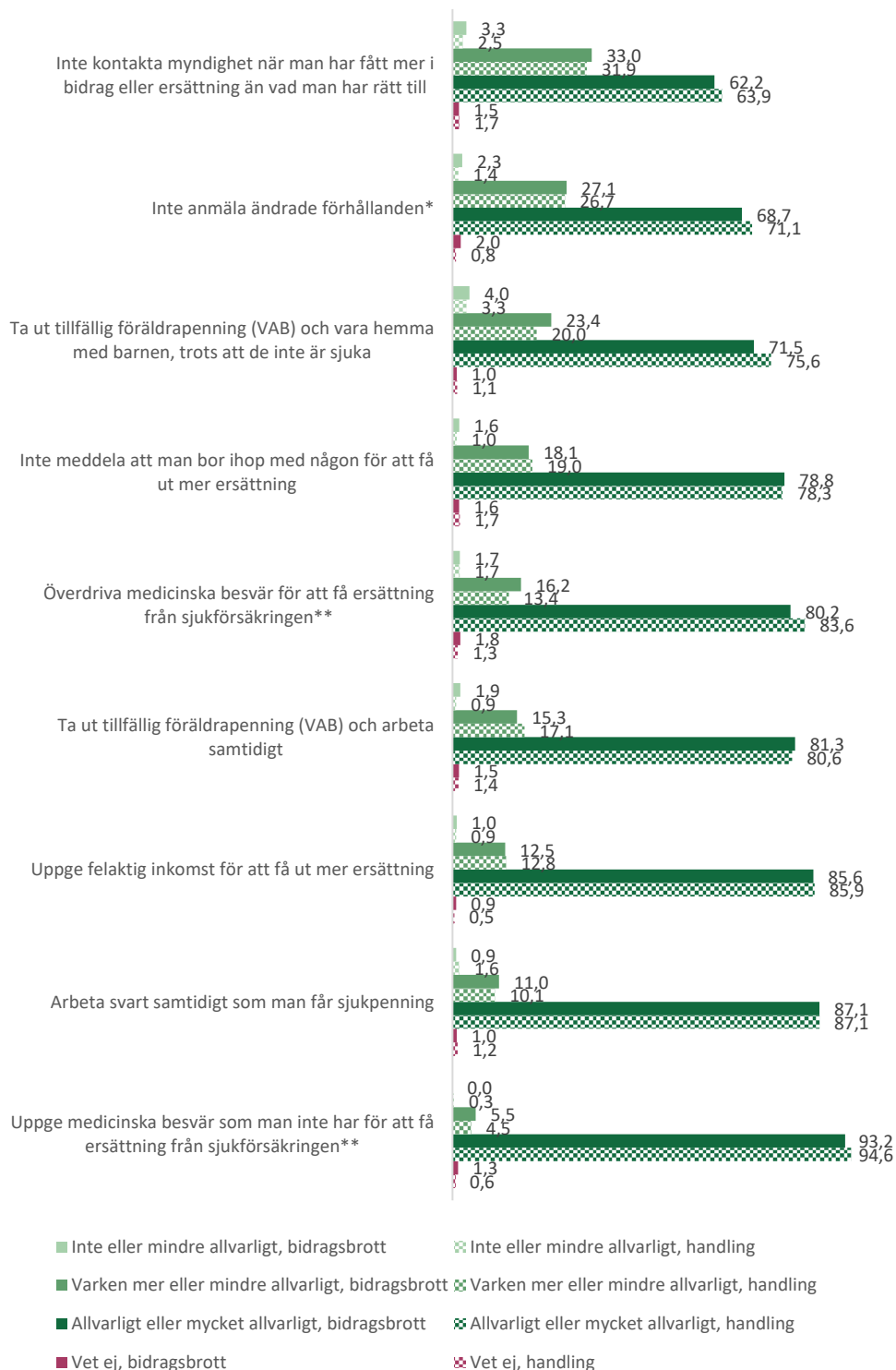
Det som bedöms som allra minst allvarligt är att ”inte kontakta myndighet när man fått mer i bidrag eller ersättning än vad man har rätt till”. En gemensam nämnare hos de två situationer som bedöms som minst allvarliga är att personen i situationen låter bli att göra något. Många av de situationer som bedöms som mer allvarliga innebär på motsvarande sätt att personen aktivt försöker tillskansa sig mer ersättning än vad hen har rätt till. Dock bedöms det också som mindre allvarligt (tredje minst allvarligt) att ”ta ut tillfällig föräldrapenning (vab) och vara hemma med barnen, trots att de inte är sjuka”, vilket är en aktiv handling.

---

¹³ I medeltal är respondenternas svar 6,3 för situationen där medicinska besvär fabriceras, vilket 0,4 mer än när besvären överdrivs. Skillnaden är statistiskt säkerställd med p -värden nära noll. Cohens d är 0,4, vilket är en medelstor effektstorlek. Medelvärdena och skillnaden mellan dem samt Cohens d avrundas till samma värde oavsett om situationen benämns som handling eller bidragsbrott. Avrundat till två decimaler är p -värdena noll.

Figur 5 Hur allvarliga tycker du följande bidragsbrott (handlingar) är? Jämförelse av respondenternas svar beroende på om frågan ställts i termer om *bidragsbrott* eller *handling*.***

* Den exakta formuleringen lyder "Inte anmäla ändrade förhållanden såsom ändrad inkomst, flytt eller förändring i hälsotillstånd som skulle minska storleken på bidraget eller ersättningen från Försäkringskassan".

** Hälften av respondenterna fick bedöma allvarlighetsgraden av denna situation.

*** Svartalternativen är graderade enligt en sjugradig skala, där 1 motsvarar inte så allvarligt och 7 motsvarar mycket allvarligt. I figuren har dessa skalsteg sammanfogats enligt grupperingen 1–2 (minst allvarligt), 3–5 och 6–7 (mest allvarligt).

Några bidragsbrott bedöms som något mindre allvarliga 2022 jämfört med 2013

Fem av situationerna fanns också med i enkätundersökningarna 2013 och 2017. Dessa situationer finns listade i vänstra kolumnen i Tabell 6. I enkätundersökningen 2017 fanns utöver dessa fem också situationen att ”inte kontakta en myndighet när man har fått mer i bidrag eller ersättning än vad man har rätt till”. I undersökningen 2013 benämndes situationerna som handlingar, medan formuleringen 2017 var ”Hur allvarligt tycker du att följande är?”, följt av beskrivningar av situationerna¹⁴. I det följande görs ingen skillnad på om situationerna benämndes som bidragsbrott eller handlingar i enkätundersökningen 2022, eftersom det inte finns någon påvisbar skillnad utifrån benämningarna.

För att se om respondenternas bedömning av allvarlighetsgraden av dessa fem respektive sex situationer skiljer sig åt mellan undersökningen 2022 och tidigare års undersökningar har *t*-test utförts. Skillnaderna är dock små mellan undersökningarna 2022 och 2017, där endast situationen att ”inte meddela att man bor ihop med någon för att få ut mer ersättning” uppvisade en statistiskt säkerställd skillnad med ett *p*-värde på 0,03. Denna situation bedöms mer allvarlig 2022 jämfört med 2017. Skillnaden är dock inte statistiskt säkerställd om man använder Bonferronikorrektion för att flera jämförelser görs¹⁵.

I Tabell 6 redovisas resultaten från *t*-testen för jämförelsen mellan undersökningarna 2022 och 2013¹⁶.

---

¹⁴ Situationen att ”inte anmäla ändrade förhållanden ...” formuleras också annorlunda i de olika undersökningarna. I undersökningen 2013 följs det av ”... som skulle minska storleken på bidraget eller ersättningen från Försäkringskassan” och i undersökningen 2017 av ”... som skulle minska storleken på bidraget eller ersättningen från Försäkringskassan”, medan det i undersökningen 2022 följs av ”... såsom ändrad inkomst, flytt eller förändring i hälsotillstånd som skulle minska storleken på bidraget eller ersättningen från Försäkringskassan”.

¹⁵ Under Bonferronikorrektion för att flera jämförelser görs blir gränsvärdet för statistisk signifikans är 0,005, eftersom elva jämförelser görs.

¹⁶ Signifikans föreligger för flera av situationerna, och skillnaden är signifikant även efter Bonferronikorrektion för situationerna att ”uppge felaktig inkomst för att få ut mer ersättning” samt ”inte anmäla ändrade förhållanden”. Effektstorlekarna är dock små, med Cohens *d* på mellan 0,1 och 0,3.

Tabell 6   **Statistiska t-test för att se om det finns en skillnad i hur respondenterna bedömt allvarlighetsgraden av några situationer jämfört med enkätundersökningen 2013. Alla situationer bedöms som mindre allvarliga i undersökningen 2022 jämfört med undersökningen 2013.**

Situation	p-värde	Cohens d
Arbeta svart samtidigt som man får sjukpenning	0,02*	0,1
Inte meddela att man bor ihop med någon för att få ut mer ersättning	0,04*	0,1
Uppge felaktig inkomst för att få ut mer ersättning	0,00**	0,2
Inte anmäla ändrade förhållanden ¹⁴	0,00**	0,3
Ta ut tillfällig föräldrapenning (vab) och vara hemma med barnen, trots att de inte är sjuka	0,14	0,1

* Skillnaden är signifikant eftersom p -värdet är mindre än 0,05.

** Skillnaden är signifikant efter Bonferronikorrektion för att flera jämförelser görs, då p -värdet är mindre än 0,005.

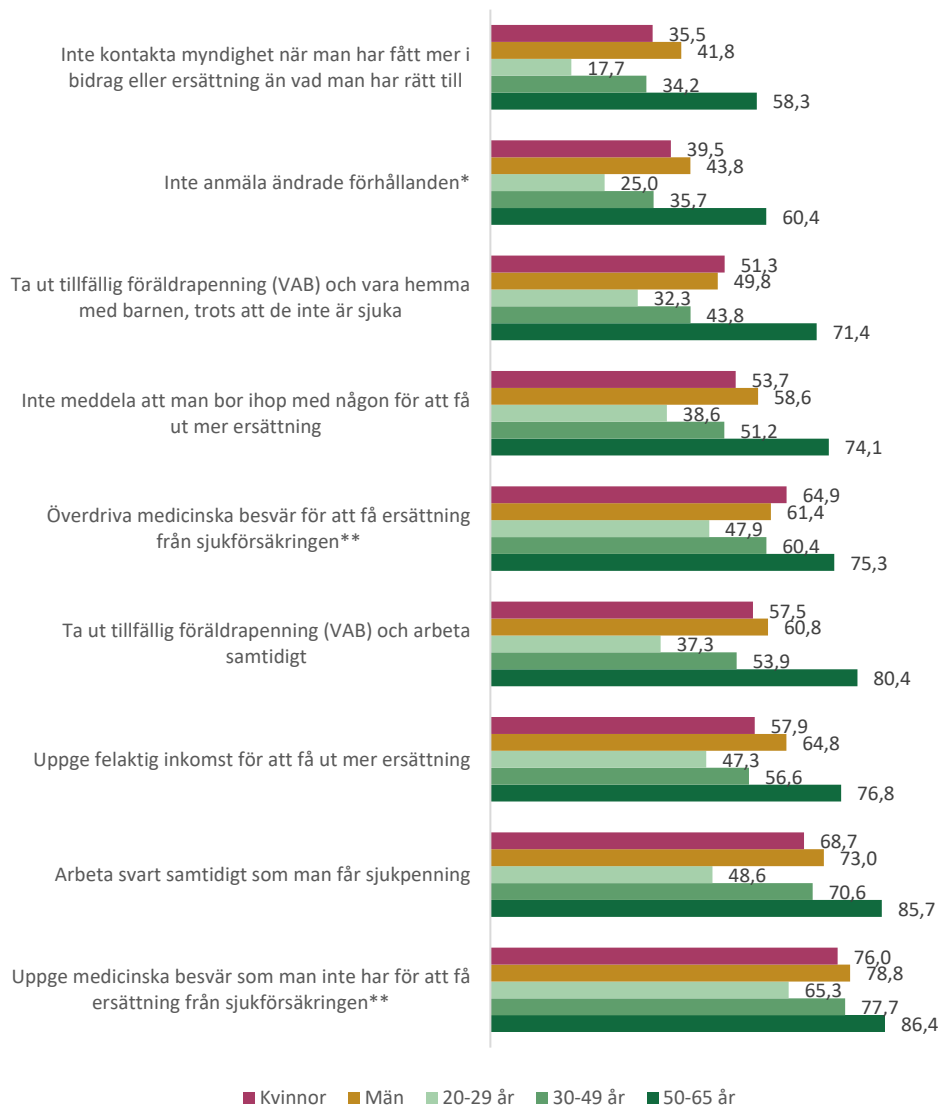
Äldre bedömer bidragsbrott som allvarligare jämfört med yngre

I Figur 6 illustreras hur män och kvinnor samt olika åldersgrupper bedömer allvarlighetsgraden av olika situationer. Eftersom det inte finns någon påvisbar skillnad i respondenternas svar beroende på om frågan uttrycks med *bidragsbrott* eller *handling* särredovisas det inte här. I figuren redovisas också endast andelen som bedömt situationerna som mycket allvarliga. Andelarna i figuren är inte viktade.

Skillnaden mellan hur män och kvinnor svarar är liten inom de respektive situationerna, och det finns ingen genomgående tendens att den ena gruppen bedömer situationerna allvarligare än den andra.

Mellan olika åldersgrupper är skillnaderna däremot större, och det finns en tendens att äldre bedömer situationer som utgör bidragsbrott allvarligare än yngre. Inom den äldsta åldersgruppen (50–65 år) är andelen som bedömer situationerna som mycket allvarliga störst, följt av den medelålders åldersgruppen (30–49 år). Inom den yngsta åldersgruppen är andelen som bedömer situationerna som mycket allvarliga minst. Skillnaden mellan åldersgrupperna varierar dock mellan de olika situationerna.

Figur 6 Hur allvarliga tycker du följande bidragsbrott [alternativ handlingar] är? Andel*** som angett "mycket allvarligt" (svarsalternativ 7). Ingen särskiljning utifrån om frågan benämner situationen som bidragsbrott eller handling.

* Den exakta formuleringen lyder "Inte anmäla ändrade förhållanden såsom ändrad inkomst, flytt eller förändring i hälsotillstånd som skulle minska storleken på bidraget eller ersättningen från Försäkringskassan".

** Hälften av respondenterna fick bedöma allvarlighetsgraden av denna situation.

*** Andelarna är inte viktade.

Inställning till Försäkringskassans kontrollverksamhet

Två enkätfrågor berörde Försäkringskassans kontrollverksamhet:

- Hur effektiv tror du att Försäkringskassan är på att hitta personer som fuskar med bidrag eller ersättningar?
- Vad har du för uppfattning om [omfattningen av] de kontroller som genomförs i dag hos Försäkringskassan?

Fler än tidigare svarar att kontrollverksamheten inte är effektiv

En majoritet av respondenterna (55 %) tror att Försäkringskassan inte är effektiv på att hitta personer som fuskar med bidrag. Denna andel var något mindre i enkätundersökningen 2017 (51 %) och i synnerhet 2013 (42 %). Andelen som tror att Försäkringskassan däremot är effektiv är betydligt mindre (17 %), men har varit relativt konstant mellan undersökningarna 2013 (18 %) och 2017 (21 %).¹⁷

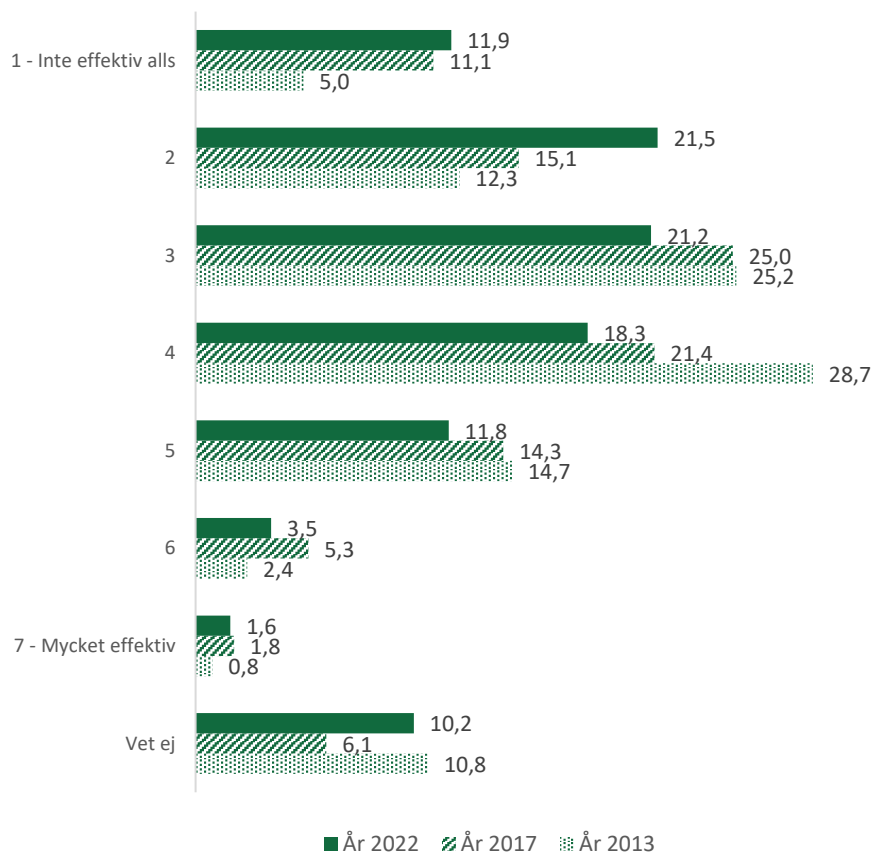
Dock är respondenterna mer extrema i sin hållning att Försäkringskassan inte är effektiv i enkätundersökningen 2022 jämfört med tidigare års undersökningar. Detta illustreras i Figur 7. I undersökningarna 2022 och 2017 var det en drygt dubbelt så stor andel (12 % resp. 11 %) som trodde att Försäkringskassan inte är effektiv alls jämfört med 2013 (5 %). Det har effekten att respondenternas svar i medeltal tenderar att gå mer mot att Försäkringskassan inte är effektiv jämfört med undersökningarna 2013 och 2017. I undersökningen 2022 är respondenternas svar i medeltal 3,2, vilket är en minskning på 0,2 jämfört med 2017 och 0,3 jämfört med 2013¹⁸.

---

¹⁷ Att Försäkringskassan inte är effektiv på att hitta personer som fuskar med bidrag motsvarar svarsalternativen 1–3 på en sjugradig skala där 1 motsvarar ”inte effektiv alls” och 7 motsvarar ”mycket effektiv”. Att Försäkringskassan är effektiv motsvarar svarsalternativen 5–7.

¹⁸ Skillnaderna är signifikanta med p -värden nära noll (avrundat till två decimaler är p -värdena lika med noll). Effektstorleken är dock liten, med Cohens d på 0,2 (2013) respektive 0,1 (2017).

Figur 7 Hur effektiv tror du att Försäkringskassan är på att hitta personer som fuskar med bidrag eller ersättningar? Jämförelse mellan enkätundersökningarna 2022, 2017 och 2013.

År 2022 tycker något fler att kontrollerna bör öka jämfört med 2013

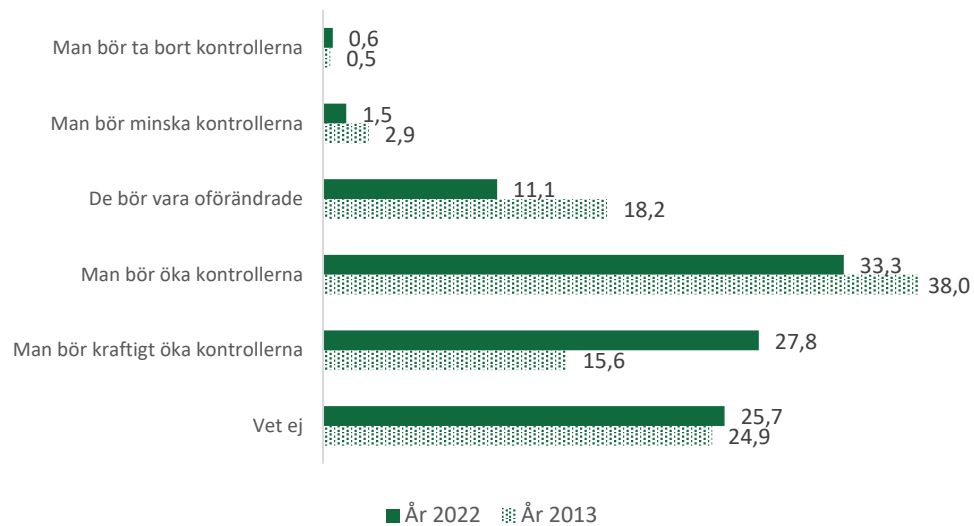
En majoritet av respondenterna (61 %) tycker att de kontroller som görs hos Försäkringskassan bör utökas eller kraftigt utökas. En något mindre majoritet (54 %) hade den uppfattningen i enkätundersökningen 2013. Dock är respondenternas hållning mer extrem i undersökningen 2022, eftersom nästan dubbelt så stor andel (28 %) tycker att man kraftigt bör utöka kontrollerna jämfört med 2013 (16 %). Detta illustreras i Figur 8. Ett *t*-test för medelvärde visar att skillnaden är signifikant, med ett *p*-värde nära noll.¹⁹ Det betyder att respondenterna i högre grad tycker att man bör öka kontrollerna enligt undersökningen 2022 jämfört med 2013²⁰.

I denna fråga har dock en fjärdedel (26 %) ingen uppfattning. Detsamma gäller enkätundersökningen 2013 (25 %).

¹⁹ För *t*-testet har svarsalternativen översatts till en femgradig numerisk skala, där 1 motsvarar att man bör ta bort kontrollerna och 5 motsvarar att man bör kraftigt utöka kontrollerna. Avrundat till två decimaler är *p*-värdet noll.

²⁰ Medelvärdet av respondenternas svar i undersökningen 2022 är 4,1, vilket är en ökning med 0,2 jämfört med 2013. Effektstorleken är dock ganska liten, med Cohens *d* på 0,3.

Figur 8 Vad har du för uppfattning om de kontroller som genomförs i dag hos Försäkringskassan? Jämförelse mellan enkätundersökningarna 2022 och 2013.

Diskussion

Ett av Försäkringskassans långsiktiga mål är att förebygga, upptäcka och förhindra felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. Arbetet mot detta mål riktar in sig både på sådant som myndigheten kan göra internt och externt för att exempelvis påverka attityder samt på samarbete med andra myndigheter. Samtidigt är allmänheten en fundamental beståndsdel för att uppfylla målet. I synnerhet är det av vikt att allmänheten har förtroende för Försäkringskassan och dess kontrollverksamhet, dels för att det kan minska benägenheten att begå bidragsbrott, dels för att det kan öka viljan att vara behjälplig i myndighetens arbete mot bidragsbrott. Därför är det viktigt att regelbundet undersöka hur allmänhetens attityder kring dessa frågor står sig och om de förändras över tid.

Resultaten i denna rapport, som publiceras under hösten 2023, bygger på en enkätundersökning som genomfördes i början på 2022. Allmänhetens attityder förändras dock långsamt. Till exempel syns inga större skillnader inom de frågor som ställts i tidigare års undersökningar, om det överhuvudtaget finns påvisbara skillnader. Därför borde resultaten i denna rapport i stort stämma överens med de rådande attityderna.

Fler upptäckta bidragsbrott kan leda till uppfattningen att bidragsbrotten blir fler

Några av resultaten från den här undersökningen är särskilt framträdande. Till exempel tycker allmänheten att bidragsbrott är vanligt, och de tycker även att Försäkringskassans kontrollverksamhet inte är effektiv. Dessa hållningar har dessutom förstärkts jämfört med tidigare år. Det betyder dock inte att bidragsbrotten faktiskt har ökat i omfattning, eller att kontrollverksamheten har blivit mindre effektiv.

Resultaten bör snarare sättas i relation till det faktum att Försäkringskassans kontrollverksamhet har utökats under de senaste åren. Det har lett till fler upptäckta felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. Eftersom det finns ett medialt intresse att rapportera om bidragsbrott kan detta också ha lett till att bidragsbrott har fått ett större utrymme i media, vilket kan påverka allmänhetens bild.

Resultaten ska alltså inte tolkas som en utvärdering av Försäkringskassans kontrollverksamhet eller en uppskattning av förekomsten av bidragsbrott i samhället. I stället är resultaten viktiga i relation till Försäkringskassans kommunikationsarbete på området. Till exempel kan Försäkringskassan behöva poängtera att utökade kontroller gör att det kan verka som om bidragsbrotten blir fler, även om det inte nödvändigtvis är så. Åtminstone kommer det att verka så tills kontrollerna har fått en övergripande effekt på förekomsten av bidragsbrott.

Det är också anmärkningsvärt att allmänheten samtidigt vill att Försäkringskassan ska utöka eller kraftigt utöka sitt kontrollarbete. Det verkar alltså finnas ett stöd för att Försäkringskassan genomför kontroller, även om arbetet inte ses som effektivt av en lika stor andel av allmänheten.

Allmänheten tycker att bidragsbrott är allvarligt

Allmänhetens roll i målet att förebygga felaktiga utbetalningar och bidragsbrott är tydlig, eftersom även potentiella bidragsbrottslingar ingår i allmänheten. Därför är det viktigt att bidragsbrott uppfattas som ett allvarligt brott, för att så få som möjligt ska se det som ett alternativ att begå brottet.

Resultaten från enkätundersökningen visar att allmänheten fortfarande bedömer bidragsbrott som allvarligt utifrån allvarlighetsbedömningen av de situationer som exemplifieras i enkäten.

En del i Försäkringskassans arbete med att påverka allmänhetens attityder till bidragsbrott handlar om hur myndigheten refererar till företeelsen. Till exempel används bidragsbrott i stället för det tidigare och fortfarande vanliga uttrycket bidragsfusk. Dock verkar inte ordet bidragsbrott i sig påverka allmänhetens attityd till företeelsen, baserat på resultaten från denna undersökning. Det finns inte någon påvisbar skillnad mellan respondenternas svar när de fick ta ställning till situationer benämnda som handlingar eller bidragsbrott. Alltså är det situationen i sig som allmänheten bedömer som allvarlig.

Försäkringskassan måste fortsatt förmedla vikten av att anmäla ändrade förhållanden

Försäkringskassan förlitar sig också på att försäkrade anmäler ändrade förhållanden som skulle påverka deras rätt till ersättning. Därför är det viktigt att allmänheten tycker att felaktiga utbetalningar är ett allvarligt fenomen, även om de inte nödvändigtvis skulle bero på brottsliga upplägg från de försäkrades sida. I resultaten från den här undersökningen framgår det att en överhängande majoritet både tror och tycker att man alltid måste betala tillbaka en felaktig utbetalning.

Det ses också som allvarligt att behålla för mycket utbetald ersättning, och att inte anmäla ändrade förhållanden. Dock är detta de två situationer som bedöms som minst allvarliga bland alla situationerna i enkäten. Situationerna bedömdes dessutom som mindre allvarliga 2022 jämfört med enkätundersökningen 2013. Därför är det viktigt att Försäkringskassan fortsätter att förmedla vikten av att anmäla ändrade förhållanden till försäkrade.

Allmänheten är en viktig informationskälla för kontrollverksamheten

Allmänheten kan också tipsa Försäkringskassan om de misstänker att någon har begått bidragsbrott eller på annat sätt orsakat felaktiga utbetalningar. Därigenom är allmänheten en viktig informationskälla för att upptäcka bidragsbrott. I det avseendet behöver allmänheten behålla förtroendet för Försäkringskassan, och lita på att myndighetens kontrollverksamhet är kapabel att gå vidare med allmänhetens tips.

Enligt resultaten från den här enkätundersökningen skulle endast en femtedel ovillkorligen förmedla sina misstankar om bidragsbrott inom sjukpenning till Försäkringskassan. Ytterligare en knapp femtedel skulle göra det beroende på grannens livssituation. En tredjedel skulle inte förmedla sina misstankar, och ytterligare en knapp tredjedel vet inte vad de skulle göra. Det är anmärkningsvärt, eftersom det enligt respondenterna samtidigt är särskilt allvarligt att begå bidragsbrott inom sjukpenning specifikt, och mer generellt inom sjukförsäkringen, jämfört med de övriga bidragsbrotten i undersökningen.

Undersökningen svarar inte på varför en så stor andel av respondenterna skulle låta bli att förmedla sina misstankar. Eftersom en så pass stor andel inte vet vad de skulle göra kan det bero på att det handlar om en situation som få personer i allmänheten ställs inför, vilket kan göra det svårt för dem att sätta sig in i hur de skulle bete sig i situationen. Det kan vara av värde att ställa mer specifika frågor om denna situation i nästa attitydundersökning, eftersom allmänheten är en så viktig informationskälla för Försäkringskassan.

Appendix

Bakgrundsinformation om respondenterna

I detta avsnitt redovisas allmän information om deltagarna som inte direkt relaterar till enkätundersökningens huvudsakliga syfte. Andelarna är oviktade i detta avsnitt.

Tabell 7 Allmän information om respondenterna.

		Andel (%)
Kön	Kvinna	50,0
	Man	50,1
Ålder	20–29	22,0
	30–49	44,5
	50–65	33,6
Utbildningsnivå	Ej avslutat grundskola	0,0
	Grundskola	3,2
	Gymnasium	33,7
	Högskola	62,9
	Ej svar*	0,2
Sysselsättning	Heltidsarbetande	64,3
	Deltidsarbetande	9,2
	Egenföretagare	4,8
	Studerande	6,7
	Pensionär	8,0
	Övrig**	6,8
	Ej svar*	0,2
Har fått ersättning från Försäkringskassan	Ja	60,6
	Nej	37,5
	Ej svar*	1,9
Har en närstående som fått ersättning från Försäkringskassan	Ja	53,4
	Nej	34,5
	Ej svar*	12,2

* *Ej svar* inkluderar även svarsalternativen "vet ej" och "vill ej uppge".

** *Övrigt* motsvarar svarsalternativen "föräldraledig", "tjänstledig", "arbetslös" och "annan sysselsättning".

Tabell 8   Respondenternas personliga månadsinkomst och deras hushålls månadsinkomst.

Belopp (kr)	Andel (%)	
	Personlig inkomst	Hushållsinkomst
0–9 999	10,5	3,7
10 000–18 999	8,9	4,0
19 000–34 999	34,2	16,1
35 000–99 999	13,9	39,2
100 000 eller mer	2,8	5,3
Vet ej / ej besvarat	29,8	31,8

Enkätfrågorna i 2022 års undersökning

1. Vilken är din högsta avslutade utbildning?

- Ej slutfört grundskola/folkskola
- Grundskola/folkskola
- Gymnasium
- Universitet/högskola
- Vill ej uppge

2. Vilken är din huvudsakliga sysselsättning?

- 1: Heltidsarbetande
- 2: Deltidsarbetande
- 3: Egenföretagare
- 4: Studerande
- 5: Föräldraledig
- 6: Pensionär
- 7: Långtidssjukskriven
- 8: Arbetslös
- 9: Tjänstledig
- 10: Annan sysselsättning
- 11: Vill ej uppge

3. Vilka av följande ersättningar eller bidrag har du fått utbetalat från Försäkringskassan under de senaste 3 åren (flera svar är möjliga)?

- 1: Har ej fått ersättning eller bidrag utbetalat från Försäkringskassan under de senaste 3 åren
- 2: Aktivitetsersättning
- 3: Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning alternativt arbetsmarknadspolitiskt program
- 4: Arbetsskadelivränta
- 5: Assistansersättning
- 6: Barnbidrag
- 7: Bostadsbidrag
- 8: Ersättning för karensavdrag
- 9: Föräldrapenning
- 10: Handikappersättning/merkostnadsersättning
- 11: Sjukersättning (förtidspension)
- 12: Sjukpenning
- 13: Tillfällig föräldrapenning (vab)
- 14: Underhållsstöd
- 15: Vårdbidrag/omvårdnadsbidrag
- 16: Annat, specificera:
- 17: Vill ej uppge
- 18: Vet ej/kommer ej ihåg

4. Vilka av följande ersättningar eller bidrag har dina föräldrar, barn eller din partner fått utbetalat från Försäkringskassan under de senaste 3 åren (flera svar är möjliga)?

- 1: Varken förälder, barn eller partner har fått ersättning eller bidrag utbetalat från Försäkringskassan under de senaste 3 åren
- 2: Aktivitetsersättning
- 3: Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning alternativt arbetsmarknadspolitiskt program
- 4: Arbetskadeföränt
- 5: Assistansersättning
- 6: Barnbidrag
- 7: Bostadsbidrag
- 8: Ersättning för karensavdrag
- 9: Föräldrapenning
- 10: Handikappersättning/merkostnadsersättning
- 11: Sjukersättning (förtidspension)
- 12: Sjukpenning
- 13: Tillfällig föräldrapenning (vab)
- 14: Underhållsstöd
- 15: Vårdbidrag/omvårdnadsbidrag
- 16: Annat, specificera:
- 17: Vill ej uppge
- 18: Vet ej/kommer ej ihåg

5. Enligt din mening, i vilken utsträckning går det att lita på människor i allmänhet?

- 1 = Det går inte att lita på människor i allmänhet, 5 = Det går att lita på människor i allmänhet.
- Vet ej

6. Hur stort förtroende har du för Försäkringskassan?

- 1: Mycket litet förtroende
- 2: Ganska litet förtroende
- 3: Varken stort eller litet förtroende
- 4: Ganska stort förtroende
- 5: Mycket stort förtroende
- 6: Vet ej

För fråga 7 delades urvalet slumpmässigt in i fyra delar, där varje fjärdedel av urvalet fick en egen version av frågan.

7, version 1 (till 25 % av urvalet). Hur allvarliga tycker du att följande handlingar är? Svara på en skala 1–7 där 1 betyder inte så allvarligt och 7 betyder mycket allvarligt. (Slumpad ordning av delfrågorna a–h)

Att:

- a) arbeta svart samtidigt som man får sjukpenning
- b) inte meddela att man bor ihop med någon för att få ut mer ersättning
- c) uppge felaktig inkomst för att få ut mer ersättning
- d) inte anmäla ändrade förhållanden såsom ändrad inkomst, flytt eller förändring i hälsotillstånd som skulle minska storleken på bidraget eller ersättningen från Försäkringskassan
- e) ta ut tillfällig föräldrapenning (vab) och vara hemma med barnen, trots att de inte är sjuka
- f) inte kontakta en myndighet när man har fått mer i bidrag eller ersättning än vad man har rätt till
- g) ta ut tillfällig föräldrapenning (vab) och arbeta samtidigt
- h) uppge medicinska besvär som man inte har för att få ersättning från sjukförsäkringen.
- Har ingen uppfattning

7, version 2 (till 25 % av urvalet). Hur allvarliga tycker du att följande handlingar är? Svara på en skala 1–7 där 1 betyder inte så allvarligt och 7 betyder mycket allvarligt. (Slumpad ordning av delfrågorna a–h)

Att:

- a) arbeta svart samtidigt som man får sjukpenning
- b) inte meddela att man bor ihop med någon för att få ut mer ersättning
- c) uppge felaktig inkomst för att få ut mer ersättning
- d) inte anmäla ändrade förhållanden såsom ändrad inkomst, flytt eller förändring i hälsotillstånd som skulle minska storleken på bidraget eller ersättningen från Försäkringskassan
- e) ta ut tillfällig föräldrapenning (vab) och vara hemma med barnen, trots att de inte är sjuka
- f) inte kontakta en myndighet när man har fått mer i bidrag eller ersättning än vad man har rätt till
- g) ta ut tillfällig föräldrapenning (vab) och arbeta samtidigt
- h) överdriva medicinska besvär för att få ersättning från sjukförsäkringen.
- Har ingen uppfattning

7, version 3 (till 25 % av urvalet). Hur allvarliga tycker du att följande bidragsbrott är? Svara på en skala 1–7 där 1 betyder inte så allvarligt och 7 betyder mycket allvarligt. (Slumpad ordning av delfrågorna a–h)

Att:

- a) arbeta svart samtidigt som man får sjukpenning
- b) inte meddela att man bor ihop med någon för att få ut mer ersättning
- c) uppge felaktig inkomst för att få ut mer ersättning
- d) inte anmäla ändrade förhållanden såsom ändrad inkomst, flytt eller förändring i hälsotillstånd som skulle minska storleken på bidraget eller ersättningen från Försäkringskassan
- e) ta ut tillfällig föräldrapenning (vab) och vara hemma med barnen, trots att de inte är sjuka
- f) inte kontakta en myndighet när man har fått mer i bidrag eller ersättning än vad man har rätt till
- g) ta ut tillfällig föräldrapenning (vab) och arbeta samtidigt
- h) uppge medicinska besvär som man inte har för att få ersättning från sjukförsäkringen.
- Har ingen uppfattning

7, version 4 (till 25 % av urvalet). Hur allvarliga tycker du att följande bidragsbrott är? Svara på en skala 1–7 där 1 betyder inte så allvarligt och 7 betyder mycket allvarligt. (Slumpad ordning av delfrågorna a–h)

Att:

- a) arbeta svart samtidigt som man får sjukpenning
- b) inte meddela att man bor ihop med någon för att få ut mer ersättning
- c) uppge felaktig inkomst för att få ut mer ersättning
- d) inte anmäla ändrade förhållanden såsom ändrad inkomst, flytt eller förändring i hälsotillstånd som skulle minska storleken på bidraget eller ersättningen från Försäkringskassan
- e) ta ut tillfällig föräldrapenning (vab) och vara hemma med barnen, trots att de inte är sjuka
- f) inte kontakta en myndighet när man har fått mer i bidrag eller ersättning än vad man har rätt till
- g) ta ut tillfällig föräldrapenning (vab) och arbeta samtidigt
- h) överdriva medicinska besvär för att få ersättning från sjukförsäkringen.
- Har ingen uppfattning

För fråga 8 delades urvalet slumpmässigt in i fyra delar, där varje fjärdedel av urvalet fick en egen version av frågan.

8, version 1 (till 25 %procent av urvalet). Eva är en ensamstående mamma som arbetar som städare. Eva tar ut tillfällig föräldrapenning (vab) samtidigt som hon arbetar. Vad tycker du ska hända?

- 1: Eva får behålla pengarna
- 2: Eva får behålla en del av pengarna
3: Eva ska betala tillbaka pengarna
- 4: Eva ska betala tillbaka pengarna och polisanmälas.
- 5: Vet ej

8, version 2 (till 25 %procent av urvalet). Adam är en ensamstående pappa som arbetar som chef. Adam tar ut tillfällig föräldrapenning (vab) samtidigt som han arbetar. Vad tycker du ska hända

- 1: Adam får behålla pengarna
- 2: Adam får behålla en del av pengarna
3: Adam ska betala tillbaka pengarna
- 4: Adam ska betala tillbaka pengarna och polisanmälas.
- 5: Vet ej

8, version 3 (till 25 %procent av urvalet). Eva är en ensamstående mamma som arbetar som chef. Eva tar ut tillfällig föräldrapenning (vab) samtidigt som hon arbetar. Vad tycker du ska hända?

- 1: Eva får behålla pengarna
- 2: Eva får behålla en del av pengarna
3: Eva ska betala tillbaka pengarna
- 4: Eva ska betala tillbaka pengarna och polisanmälas.
- 5: Vet ej

8, version 4 (till 25 %procent av urvalet). Adam är en ensamstående pappa som arbetar som städare. Adam tar ut tillfällig föräldrapenning (vab) samtidigt som han arbetar. Vad tycker du ska hända?

- 1: Adam får behålla pengarna
- 2: Adam får behålla en del av pengarna
3: Adam ska betala tillbaka pengarna
- 4: Adam ska betala tillbaka pengarna och polisanmälas.
- 5: Vet ej

9. Du misstänker att en granne tar ut sjukpenning på felaktiga grunder. Förmedlar du dina misstankar till Försäkringskassan?

- 1: Ja
- 2: Nej
- 3: Det beror på min grannes ekonomi och/eller övriga livssituation.
- 4: Vet ej

10a. Vad tror du händer om man får en felaktig utbetalning (det vill säga en större utbetalning än man har rätt till) från Försäkringskassan?

- 1: Ingenting, man får behålla pengarna
- 2: Man kan få behålla pengarna i vissa situationer
- 3: Man måste alltid betala tillbaka en summa som har betalats ut felaktigt
- 4: Vet ej

10b (följdfråga till respondenter som svarade med alternativ 2 på fråga 10a). I vilka situationer tror du att man kan få behålla pengarna? Ange det/de alternativ du tror stämmer.

- 1: Om summan är mindre än X kronor. (Ange belopp)
- 2: Om det är orimligt att man skulle ha upptäckt det själv
- 3: Om man har särskilda skäl (t.ex. dålig hälsa eller ansträngd ekonomi)
- 4: Om Försäkringskassan har orsakat felet
- 5: Om man själv har orsakat felet
- 6: Annat:
- 7: Vet ej

11a. Vad tycker du borde hända om man får en felaktig utbetalning (en större utbetalning än man har rätt till) från Försäkringskassan?

- 1: Ingenting, man får behålla pengarna
- 2: Man kan få behålla pengarna i vissa situationer
- 3: Man måste alltid betala tillbaka en summa som har betalats ut felaktigt
- 4: Vet ej

11b (följdfråga till respondenter som svarade med alternativ 2 på fråga 11a). I vilka situationer tycker du att man kan få behålla pengarna? Ange det/de alternativ som stämmer överens med vad du tycker.

- 1: Om summan är mindre än X kronor. (Ange belopp)
- 2: Om det är orimligt att man skulle ha upptäckt det själv
- 3: Om man har särskilda skäl (t.ex. dålig hälsa eller ansträngd ekonomi)
- 4: Om Försäkringskassan har orsakat felet
- 5: Om man själv har orsakat felet
- 6: Annat:
- 7: Vet ej

12. Hur vanligt tror du att det är med bidragsfusk, dvs. att man medvetet tar emot ersättning eller bidrag som man egentligen inte har rätt till?

- 1 = Inte alls vanligt, 7 = Mycket vanligt
- Vet ej

13. Hur effektiv tror du att Försäkringskassan är på att hitta personer som fuskar med bidrag eller ersättningar?

- 1 = Inte effektiv alls, 7 = Mycket effektiv
- Vet ej

14. Vad tror du händer om man blir påkommen med att ha fuskat med ersättningar eller bidrag från Försäkringskassan?

- 1: Ingenting
- 2: Man får betala tillbaka pengarna
- 3: Man får betala tillbaka pengarna och polisanmäls
- 4: Vet ej

15. Vad har du för uppfattning om de kontroller som genomförs i dag hos Försäkringskassan?

- 1. Man bör ta bort kontrollerna
- 2. Man bör minska kontrollerna
- 3. De bör vara oförändrade
- 4. Man bör öka kontrollerna
- 5. Man bör kraftigt öka kontrollerna
- 6. Vet ej

16. Rangordna följande alternativ mellan 1 och 4 efter hur viktiga du tycker att de är för att du ska känna förtroende för Försäkringskassan, där 1 är det viktigaste och 4 är det minst viktiga. (slumpad ordning som alternativen visas i)

Att:

- 1: besluten blir desamma, oavsett vilken handläggare som handlägger ärendet
- 2: handläggningen är snabb
- 3: Försäkringskassan administrerar till en så låg kostnad för skattebetalarna som möjligt
- 4: Försäkringskassan hittar och motverkar fusk med bidrag och ersättningar.

I serien *Arbetsrapport* publicerar Försäkringskassans avdelning för ledningsstöd och analys resultat som kan vara av intresse utanför myndigheten men där det inte bedöms nödvändigt att genomgå hela den process för beredning och kvalitetssäkring som krävs för våra övriga analyser. Det kan handla om att kunna dela med sig av aktuella resultat i underlagsrapporter till större analyser som kommer att publiceras i framtiden, om mer tekniska resultat av intresse för färre personer, eller om enklare beskrivningar utan fördjupad analys. Kvalitetssäkringen av att allt som står är korrekt är densamma som i alla våra analyser.